

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De President van de Algemene Rekenkamer
De heer drs. Arno P. Visser
Postbus 20015
2500 EA DEN HAAG

**Directie Financieel
Economische Zaken**

Bezoekadres

Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres

Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr

00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)

F 070 378 6100 (algemeen)

www.rijksoverheid.nl/ezk

Datum 6 mei 2022
Betreft Reactie op bezwaar bij begrotingshoofdstuk Economische Zaken en
Klimaat 2021

Ons kenmerk

FEZ / 22159500

Bijlage(n)

1

Geachte heer Visser,

Middels deze brief geef ik mijn reactie op uw bezwaar van 7 april 2022 bij begrotingshoofdstuk XIII Economische Zaken en Klimaat waarin u aangeeft onvoldoende zekerheid te hebben bij de rechtmatigheid van de verantwoorde geldstromen uit hoofde van de regeling Tegemoetkoming Vaste Lasten (TVL).

In uw bezwaar stelt u dat u geen inzicht heeft in de interne beheersing rondom de TVL en dat de accountantscontrole (ADR) u onvoldoende zekerheid kan verschaffen over de juistheid en rechtmatigheid van de verlening, bevoorschotting en vaststelling van de subsidies rond de uitvoering van de TVL zoals opgenomen in het jaarverslag versie 17 maart 2022.

U geeft ook aan dat u zich er van bewust bent dat de omstandigheden door de coronacrisis zeer bijzonder en uitdagend zijn geweest, waarbij het ministerie er in is geslaagd onder hoge druk een regeling tot stand te brengen waarmee veel ondernemers snel van financiële steun voor hun vaste lasten werden voorzien.

U verwacht uiterlijk 7 mei 2022 een reactie op het bezwaar inclusief een verbeterplan inzake de herstelacties ter reductie van de onzekerheid, ingevolge artikel 7.21, lid 3 van de Comptabiliteitswet 2016, om te kunnen beoordelen of het bezwaar gehandhaafd blijft.

Conform uw verzoek treft u als bijlagen de reactie op het bezwaar en het verbeterplan aan. Ik informeer u, naast het intensieve contact dat momenteel reeds plaatsvindt tussen onze medewerkers, graag over de verbeteringen die zijn gerealiseerd middels de TVL-voortgangsrapportages aan de Tweede Kamer.

Hoogachtend,

M.A.M. Adriaansens
Minister van Economische Zaken en Klimaat
Bijlage 1:

Inhoudelijke reactie

Aanleiding

Op 20 mei 2020 kondigde het kabinet het noodpakket 2.0 aan, waarin de Tegemoetkoming Ondernemers Getroffen Sectoren (TOGS) plaats maakte voor de Regeling subsidie financiering Vaste Lasten (kortweg Tegemoetkoming Vaste Lasten of TVL)¹. Aanvankelijk was het de bedoeling dat de TVL eenmalig zou zijn. De elkaar opvolgende golven van het coronavirus en de economische gevolgen daarvan, hebben geleid tot het meermaals verlengen van de TVL tot en met het eerste kwartaal van 2022. Daarnaast hebben ze geleid tot forse uitbreidingen voor wat betreft de doelgroep, de subsidiepercentages en de maximale subsidie per ondernemer. Ook zijn meermaals modules en aparte opslagen toegevoegd, bedoeld om specifieke sectoren nog beter te ondersteunen. Veel van deze wijzigingen zijn door het kabinet kort voor of gedurende de openstelling van een verlening doorgevoerd. Hierdoor heeft RVO meermaals de uitvoering gedurende de regeling ingrijpend moeten wijzigen.

De uitvoering van de TVL is nog in volle gang. In de vijfde voortgangsrapportage aan de Tweede Kamer² is op 11 maart 2022 de tussenstand geduid als volgt:

- Er zijn tot dusver 427.490 aanvragen ingediend tijdens acht openstellingen. Daarvan zijn er 372.135 verleend, waarvoor voorschotten zijn uitbetaald van in totaal € 6.549 miljoen.
- Deze voorschotten zijn uitbetaald aan 148.172 unieke ondernemingen, die gemiddeld circa tweeënhalf keer gebruik hebben gemaakt van de TVL.
- Gesteunde ondernemers zijn vooral mkb-ondernemers (99,8%). Gemiddeld heeft een mkb-onderneming per aanvraag een bedrag van € 22.231 aan TVL ontvangen.
- Van de 372.135 toegekende aanvragen zijn er inmiddels 234.508 definitief vastgesteld (63%).
- Voor 82% van de vastgestelde subsidies geldt dat de ondernemer nog een nabetaling van RVO ontvangt of niets hoeft terug te betalen. In totaal heeft RVO tot nu toe € 907 miljoen uitgekeerd na vaststelling.
- Bij 15% van de tot dusver vastgestelde subsidies moest de ondernemer de subsidie geheel (10%-punt) of gedeeltelijk (5%-punt) terugbetalen. Bijvoorbeeld omdat het omzetverlies uiteindelijk lager was dan de omzetverliesdrempel of meeviel ten opzichte van de inschatting. Het totale terug te betalen bedrag is € 492 miljoen.
- RVO heeft 96% van alle subsidieaanvragen en 96% van alle vaststellingsaanvragen binnen de wettelijke termijn behandeld. Hiervan werd 72% procent van de subsidieaanvragen en 59% van de vaststellingsaanvragen binnen drie weken afgehandeld.

Het algemene publiek wordt ook (wekelijks) over deze voortgangsinformatie geïnformeerd³. Over de uitvoering van de TVL constateerde de Algemene Rekenkamer (AR) in het Verantwoordingsonderzoek 2020 dat het RVO gelukt is om 'in korte tijd zeer veel aanvragen te verwerken door het opzetten van een uitgebreid en gedegen systeem van risicobeheersing'. Daarbij worden 'zowel in de aanvraag- als in de vaststellingfase bewuste keuzes gemaakt om aanvragen nagenoeg volledig geautomatiseerd dan wel handmatig te controleren'. Daarbij wordt geconstateerd dat 'RVO snel acteert op ontvangen interne en externe M&O-signalen, maar ook op aanpassingen in de regeling'⁴.

Dit uitgebreide systeem van risicobeheersing heeft door het constante wijzigen van de regeling regelmatig onder druk gestaan. RVO en EZK hebben daarom voor de inrichting van de uitvoering

---

¹ Kamerstuk 35420, nr. 38

² Kamerstuk 35420, nr. 472

³ Op <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/tvl/beeld>

⁴ Kamerstuk 35830-XIII-2

van de TVL gekozen voor het principe van continue verbeteren. Hiermee wordt het herhaaldelijk, integraal, klant-gedreven en onophoudelijk aanpassen van de uitvoering van de regeling bedoeld. RVO heeft gekozen voor een verbetercyclus met een hoge frequentie, waardoor incrementele verbeteringen kort op elkaar volgen⁵. Dit is nader toegelicht aan de Kamer in de Technische Briefing van 11 februari 2021⁶ en in de vijf voortgangsrapportages.

Gezien de ontwikkelingen door Corona gedurende 2020 en 2021 speelde bij de opzet en de uitvoering van deze regeling constant een afweging tussen snelheid en de gewenste zekerheid. De opzet van de TVL als liquiditeitssteunmaatregel heeft een inherent vergroot risicoprofiel. Zodoende is het stelsel van risicobeheersing, de risicomaatregelen en de rest risico's regelmatig beleidsmatig geaccepteerd door de Minister van Economische Zaken en Klimaat⁷. Ook de Tweede Kamer is regelmatig over risico's inherent aan de uitvoering van de regeling (in de voortgangsrapportages) en thematisch (o.a. in de fraudebrieven o.a. naar aanleiding van geconstateerde identiteitsfraude en de daarop volgende aanscherping van risicomaatregelen⁸) geïnformeerd.

Bezwaar AR

De AR heeft met haar brief van 7 april 2022 bezwaar gemaakt tegen de rechtmatigheid van de verantwoorde geldstromen uit hoofde van de TVL. In haar bezwaar geeft de AR aan niet te kunnen steunen op de accountantscontrole door de Auditdienst Rijk (ADR) en ook niet op de interne beheersing van RVO, hetgeen betekent dat de AR de rechtmatigheid van deze geldstromen niet kan vaststellen. De AR constateert gebreken in de accountantscontrole van de ADR op de geautomatiseerde en de handmatige beoordelingen van de aanvragen, verstrekte bevoorschotting en vaststellingen. Gegeven de omvang van de financiële stroom heeft het college van de AR besloten haar voorlopig bezwaar in te dienen. Daarbij constateert de AR ook dat onvoldoende zicht heeft op de interne beheersing van RVO, hetgeen ertoe leidt dat de AR onvoldoende zekerheid heeft over de rechtmatigheid van de verleende TVL subsidies op basis van de tot dan toe aangeleverde informatie.

De AR verwacht een reactie op het bezwaar inclusief een adequaat verbeterplan dat zich richt op het herstellen van gebreken in de interne beheersing en de accountantscontrole t.b.v. 2022. Daarnaast zijn diverse acties in gang gezet ter reductie van de onzekerheid over de rechtmatigheid van de financiële stromen over 2021. Het verbeterplan moet door de AR, ingevolge artikel 7.21, lid 3 van de Comptabiliteitswet 2016, uiterlijk 7 mei 2022, zijn ontvangen om te kunnen beoordelen of het bezwaar gehandhaafd blijft.

Gedurende het schrijven van de inhoudelijke reactie (inclusief acties 2021) en het verbeterplan 2022 hebben wij de AR geïnformeerd en gesproken over de voortgang van zowel het verbeterplan als de reeds getroffen verbetermaatregelen en werkzaamheden (ADR en RVO) die zijn verricht om de onzekerheid voor de AR over TVL 2021 te mitigeren. Onderdeel hiervan is dat het controleteam van de ADR aanvullende toelichting heeft verstrekt aan het onderzoeksteam van de AR over de door de ADR uitgevoerde werkzaamheden, geconstateerde bevindingen, getrokken conclusies en de wijze waarop deze zijn gewogen in het oordeel en gedocumenteerd. Verder zijn door de Interne Audit Dienst (IAD) van RVO aanvullende steekproeven uitgevoerd, om de onzekerheid in de massa's te verkleinen. RVO heeft daarnaast de AR verder inzicht gegeven in het totale stelsel van interne beheersing rondom de TVL, waarbij RVO wekelijks intensief en coöperatief met AR opgetrokken is.

Acties TVL 2021

Onder leiding van een multidisciplinaire stuurgroep Verantwoording TVL (FEZ, B&I, een afvaardiging van de 1^e, 2^e en 3^e lijn RVO, ADR en FIN) zijn acties ingezet ten aanzien van het reduceren van onzekerheid over de rechtmatigheid van de financiële stromen van de TVL. Ter reductie van de onzekerheid zijn door de IAD van RVO aanvullende gegevensgerichte

---

⁵ Kamerstuk 35420, nr. 472

⁶ Activiteit 2021A01019

⁷ Meest recentelijk: TVL Risicoanalyse 3.2 (januari 2022)

⁸ Kamerstuk 35420, nr. 210 en Kamerstuk 35420, nr. 241

steekproeven uitgevoerd. Daarnaast heeft RVO de interne beheersing over de TVL subsidies voor de AR uitgebreid in kaart gebracht. Deze acties worden afgerond voor 7 mei 2022. De door RVO opgestelde beheersmatrix is ook onderwerp van onderzoek van een extern accountant (KPMG), waarover een rapport voor Verantwoordingsdag 2022 wordt verwacht.

Naar aanleiding van het oordeel van de AR over de accountantscontrole van de ADR en de interne beheersing door RVO, is door EZK en RVO een multidisciplinaire stuurgroep ingericht. In de stuurgroep zijn EZK, ADR, FIN, en RVO (een afvaardiging van de 1^e, 2^e en 3^e lijn) op hoog niveau vertegenwoordigd. Deze stuurgroep erkent het belang van een rechtmatige verantwoording van de TVL gelden. Derhalve zijn onder leiding van de stuurgroep ten aanzien van het reduceren van onzekerheid over de rechtmatigheid van de financiële stromen van de TVL en de werking van de beheersmaatregelen een tal van maatregelen versneld doorgevoerd:

1. Versnelde uitvoering steekproeven op TVL door de Interne Audit Dienst RVO (IAD)

Door de IAD van RVO zijn 5 steekproeven over de gehele TVL uitgevoerd. Hierbij zijn zowel handmatige als geautomatiseerde stromen op verleningen en vaststellingen afgedekt om de onzekerheid in de juistheid en rechtmatigheid van de subsidieverleningen en -vaststellingen in 2021 te mitigeren en om te bezien wat het effect is van de interne beheersing op de verantwoording TVL.

Resultaat: Deze vijf steekproeven zijn afgerond en gerapporteerd aan de AR voor 7 mei 2022. Uit deze steekproeven blijkt dat er geen materiele fouten zijn vastgesteld in de rechtmatigheid van de TVL stromen in 2021.

2. Versnelde uitvoering steekproeven kwaliteit risicomodel door Projectorganisatie

Met het oog op de reductie van de onzekerheid over 2021 is een statistische evaluatie uitgevoerd om de kwaliteit van het risicomodel TVL te toetsen. Hierbij is met de gewenste betrouwbaarheid (95%) vastgesteld of niet ten onrechte een aanvraag geautomatiseerd is afgehandeld ('groene stroom' terecht 'groen'). In het kader van deze herstelactie zijn door de projectorganisatie 880 posten over 2021 met terugwerkende kracht beoordeeld. Deze aanpak sluit aan bij de uitgangspunten die zijn overeengekomen voor deze – vanaf 2022 – structurele interne beheersmaatregel zoals gevraagd door het Rolling-Review team. In haar appreciatie d.d. 22 april 2022⁹ geeft het Rolling- Review team unaniem van mening te zijn deze aanpak van 'permanente monitoring' een versterking is van de interne beheersing van de uitvoering van TVL.

Resultaat: Deze steekproeven zijn afgerond en gerapporteerd voor 7 mei 2022. Uit deze attributieve steekproef blijkt dat er géén fouten zijn vastgesteld in de juiste werking van het risicomodel in 2021.

3. Aanleveren Matrix Interne Beheersing TVL subsidies

Daarnaast heeft RVO de Matrix Interne Beheersing TVL subsidies in kaart gebracht, waarbij wordt gefocust op de key-controls die zich richten op de juistheid en rechtmatigheid van de TVL subsidies in 2021.

Op hoofdlijnen is inzicht gegeven in de interne beheersing van de rechtmatigheid en de getrouwheid van de verantwoording van de subsidieverleningen, voorschotbetalingen en - vaststellingen TVL-subsidies in de financiële administratie. Hierbij zijn risico's, eventuele risico-acceptatie, en compenserende maatregelen (key-controls) benoemd. Daarbij is ook de werking van het interne proces gedocumenteerd. De daarop al uitgevoerde interne- en externe onderzoeken zijn gestructureerd inzichtelijk gemaakt, zoals het Algoritme Onderzoek van de AR

---

9 Rolling-Review-team, IAD/20220122/41

die o.a. de opzet en bestaan van de beheersmaatregelen voor het risicomodel van de TVL heeft vastgesteld¹⁰.

Onderdeel van de beheersmatrix is ook het in kaart brengen en aantonen van de werking van kwaliteitstoetsingen en de toetsing van de interne beheersing door eerste en tweede lijn. Hierbij heeft RVO in kaart gebracht welke testactiviteiten zijn uitgevoerd, wat de resultaten hiervan waren, aan wie is gerapporteerd en welke acties eventueel zijn ingezet. Aanvullend heeft RVO een extern accountantskantoor (KPMG) gevraagd om een onderzoek uit te voeren op de beheersmatrix, deze maatregel is opgenomen in het 'Verbeterplan' hierna.

Resultaat: De beheersmatrix is afgerond en gerapporteerd vóór 7 mei 2022. Dit overzicht van de opzet, bestaan en werking van de set interne beheersingsmaatregelen maakt het op basis van de aangeleverde evidence aantoonbaar dat de RVO binnen de TVL de financiële transacties adequaat beheerst.

---

¹⁰ (Nog niet gepubliceerd) Algoritme Onderzoek AR – Spoor 1 en 2

Verbeterplan interne beheersing TVL subsidies 2022

Verbeterplan interne beheersing TVL subsidies 2022

In aanvulling op de maatregelen voor 2021 is een verbeterplan interne beheersing TVL subsidies opgesteld welke ook wordt aangeleverd aan de AR met als focus de verantwoording over de TVL 2022. De AR heeft specifiek om deze focus gevraagd. Ook worden acties voorbereid met én door de ADR, opdat de AR over het verantwoordingsonderzoek 2022 beter kan steunen op de controleaanpak ten aanzien van de interne beheersing op de TVL van de vigerende accountant. De multidisciplinaire stuurgroep Verantwoording TVL (vertegenwoordiging EZK en 1e, 2e en 3e lijn RVO) zal erop toezien dat de acties uit het verbeterplan strikt worden opgevolgd. Hierover wordt gerapporteerd door de Algemeen directeur RVO aan de (p)SG EZK. Opschaling als verbeterstappen en uitvoering niet snel genoeg worden doorgevoerd vindt plaats via de Algemeen directeur RVO, directeur FEZ naar (p)SG.

1. Verbetering interne beheersing

Veel ondernemers hebben zwaar te lijden onder de economische gevolgen van de coronacrisis. Op 17 maart 2020 kondigde het kabinet het eerste noodpakket aan, met de Beleidsregel tegemoetkoming ondernemers getroffen sectoren COVID-19 (TOGS) en op 20 mei 2020 is de Regeling subsidie financiering vaste lasten MKB COVID-19 (TVL) aangekondigd.

Oorzaakanalyse:

De uitvoering van de Covid-19-regelingen is belegd bij RVO. Deze regelingen moesten onder grote tijdsdruk worden opgestart, om het grote aantal ondernemers dat hiervoor in aanmerking komt, zo tijdig mogelijk van financiële ondersteuning te voorzien. Ten tijde van de start van de Coronacrisis was het platform UPNL voor de geautomatiseerde be- en afhandeling van subsidieaanvragen nog in ontwikkeling. Zo zijn nieuwe controles ontwikkeld en is de IT-verwerkingscapaciteit vergroot om de verwachte aanvragen aan te kunnen. De geautomatiseerde controles die voor de afhandeling benodigd zijn, bestonden voor de coronasteunmaatregelen uit eenduidig te automatiseren regels.

RVO heeft binnen korte tijd zeer veel aanvragen kunnen verwerken door het opzetten van een uitgebreid en gedegen systeem van risicobeheersing. Zowel in de aanvraag- als in de vaststellingsfase zijn bewuste keuzes gemaakt om aanvragen nagenoeg volledig geautomatiseerd dan wel handmatig te controleren. Zo heeft RVO (op basis van de totale verplichting) 43% van verleningen en vaststellingen volledig geautomatiseerd verwerkt, 27% van de verleningen en vaststellingen is deels geautomatiseerd verwerkt en 30% van de verleningen en vaststellingen heeft volledig handmatig plaatsgevonden. Ondernemers met een laag risicoprofiel worden op deze manier snel financieel ondersteund, waardoor de effecten van de steun direct in de samenleving voelbaar zijn. RVO heeft hierbij snel geacteerd op ontvangen interne en externe signalen van mogelijk misbruik en oneigenlijk gebruik van regelingen door subsidieaanvragers. Daarnaast heeft RVO ook snel actie ondernomen bij aanpassingen in de regeling.

Door de snelheid, complexiteit en de steeds veranderende elementen in de regelingen, heeft RVO in 2020 en 2021 ingezet op het snel en juist uitvoeren van de regelingen. Hierbij lag de focus op de productie om de ondernemers zo goed mogelijk te ondersteunen en zijn op detailniveau risicoanalyses en beheersmaatregelen ingericht. De wijze waarop RVO haar interne (IT-) beheersmaatregelen heeft ingericht, is onvoldoende gestructureerd inzichtelijk gemaakt voor de AR om hier voldoende zekerheid over de financiële stromen in de TVL te verkrijgen.

Acties:

RVO ziet derhalve ook kansen om haar inzicht in de processen verder te optimaliseren en het raamwerk van interne beheersing beter te documenteren, te voorzien van rapportagelijnen

alsmede indien nodig verder aan te scherpen. Hiervoor heeft RVO zich onder andere de onderstaande verbeteringen voorgenomen. Deze zullen gedurende 2022 verder uitgewerkt worden, en waar nodig zal tijdig worden bijgestuurd volgens een plan, do, check, act cyclus;

- Aanvullend heeft RVO een extern accountantskantoor (KPMG) gevraagd om een onderzoek (rapport van bevindingen) uit te voeren en nader inzicht te verschaffen in hoeverre bij de interne beheersing van de TVL, zoals die over 2021 ingericht is geweest, omissies bestaan die naar verwachting een potentieel ernstige impact op (de controle van) de financiële verantwoording kunnen hebben. Daarnaast onderzoeken zij in hoeverre de TVL-beheersmatrix gebruikt kunnen worden voor het aantonen van de werking van de beheersmaatregelen. Naar verwachting zal RVO de onderzoeksresultaten van KPMG in de vorm van een rapport van feitelijke bevindingen op uiterlijk 16 mei 2022 ontvangen.
- Naar aanleiding van de door RVO opgestelde beheersmatrix en onafhankelijke blik hierop door de externe accountant, wordt in kaart gebracht welke aanvullende beheersmaatregelen alsnog moeten worden ingericht.
- Als aanvullende maatregel van interne beheersing op de TVL is in 2022 op advies van het Rolling-Review-team een maatregel van permanente monitoring op het risicomodel van de TVL ingericht. Deze richt zich op de borging van de voortdurend goede werking van het risicomodel op M&O tijdens openstellingen middels een continue statistische evaluatie van de 'groene stroom' om vast te stellen dat de 'groene stroom' terecht 'groen' is. Hierbij zal de projectorganisatie TVL toekomstige aanvragen in een (doorlopende) aselecte steekproef op de 'groene stroom' betrekken en de uitkomsten van deze steekproef gebruiken om het risicomodel te verfijnen. In het kader van deze herstelactie zijn al 880 posten over 2021 en Q1 2022 met terugwerkende kracht beoordeeld.
- In kaart brengen van de omvang van de subsidiestromen en aantallen, welke als basis dienen voor de uitvoering van de selecties van de accountantscontrole 2022.
- RVO inventariseert welke aanvullende informatie in het verantwoordingstraject 2021 is aangeleverd aan de ADR en AR en maakt deze onderdeel van de vaste dossieroplevering aan deze partijen voor 2022 (met uitzondering van de additionele steekproeven. Deze behoren onderdeel te zijn van de accountantscontrole).
- Vanuit de evaluatie op de Beheersmatrix zet RVO de rollen en verantwoordelijkheden van de 1^e, 2^e en 3^e lijn van beheersing binnen RVO voor de TVL subsidies, af tegen het three lines of defence model. Onderzoeksubject is of de taken en rollen zoals deze op dit moment worden uitgevoerd passen in het model en of dit model toekomstbestendig en breder toepasbaar is. Hierbij is o.a. de interne toetsing op de werking van geïdentificeerde Key-controls voor de TVL-regeling een onderwerp van onderzoek.
- De bevindingen en daaraan gekoppelde adviezen van de ADR in het kader van de Accountantscontrole op de EZK verantwoording 2021 worden volgens het reguliere voortgangsproces opgevolgd. Hieronder worden ook de verbetermaatregelen verstaan die RVO neemt in het kader van de door de AR onderkende onvolkomenheid voor een deel van het IT-Beheer coronacrisisregelingen.
- Door RVO is een specifiek plan van aanpak opgesteld in het kader van het gebruikers- en wijzigingsbeheer van het UPNL platform (waarop de TVL regeling is ingeregeld) om de goede werking te borgen n.a.v. de geconstateerde onvolkomenheid. Hiervoor wordt ook gebruik gemaakt van de aanbevelingen van de AR inzake het gebruik van algoritmes.

Termijn: Verwachte afronding verbeteracties ten aanzien van opzet en bestaan in Q2/Q3 2022, aantonen werking beheersmaatregelen Q4 2022.

Verantwoordelijke: Mirjam Breekelmans (Directeur Kernprocessen NL & JZ, RVO)

2. Verantwoording accountantscontrole jaarverslag EZK

In haar Bezwaar heeft de AR opgenomen dat de door de ADR uitgevoerde accountantscontrole haar onvoldoende zekerheid heeft verstrekt over de juistheid en rechtmatigheid van de verleningen, bevoorschotting en vaststelling van de subsidies voor de TVL.

Oorzaakanalyse

De ADR heeft een eigen vaktechnische verantwoordelijkheid bij het controleren van de verantwoording van de TVL-gelden.

De ADR moet tot een onafhankelijk vaktechnisch oordeel komen zonder politieke inmenging van de ministers. Dit betekent dat het ministerie en de agentschappen geen enkele bemoeienis hebben met de wijze waarop de ADR zijn onderzoeken uitvoert en over de uitkomsten daarvan rapporteert. De minister van Financiën is systeemverantwoordelijk voor de kwaliteit van de werkzaamheden door de ADR en het is aan het Ministerie van Financiën om zorg te dragen voor een stelsel van kwaliteitsbeheersing die waarborgt dat de ADR zich houdt aan vaktechnische richtlijnen.

Vanuit RVO zien wij als mogelijke oorzaken van hoe de accountantscontrole 2021 is verlopen:

- De capaciteit binnen het ADR-team heeft onder druk gestaan, en ook daardoor is de controle op de TVL 2021 pas laat afgerond.
- De ADR heeft voor 2021 gekozen voor een gegevensgerichte aanpak. Door deze aanpak en het feit dat het ontwikkelen van de data-analyses relatief veel inzet vergde, heeft de ADR relatief weinig aandacht besteed aan de interne beheersmaatregelen en monitoring.
- Gedurende de laatste fase van de Accountantscontrole TVL heeft veelvuldig overleg plaatsgevonden tussen de ADR en de IAD. De 1^e en 2^e lijn zijn hier gezien de tijdslijnen beperkt in meegenomen.
- Gedurende de controle van de ADR vindt afstemming plaats tussen de ADR en RVO op diverse niveaus in de organisatie. Gezien de grote omvang van RVO en het team van de ADR, is het essentieel dat de medewerkers met kennis van de processen en die overzicht hebben over de gehele keten, gekoppeld worden aan de controlerende ADR-medewerker. Vanuit zowel de zijde van RVO als vanuit de ADR dient afdoende kennis aanwezig te zijn, om vragen effectief te kunnen stellen, dan wel te beantwoorden en afwijkingen te kunnen wegen in het geheel. Dit geldt voor zowel de reguliere controle, als ook voor de door de ADR uitgevoerde data-analyse.

N.a.v. reflectie op onze eigen rol in de samenwerking met de ADR stellen we de acties hieronder voor om hen nog beter te faciliteren bij de uitvoering van hun taak. Daarnaast zal de ADR met AR in overleg treden om deze situatie vanuit haar zijde te voorkomen.

Acties

- Het is primair de verantwoordelijkheid van de ADR om zorg te dragen voor voldoende capaciteit. De capaciteit van het beschikbare controleteam van de ADR voor de accountantscontrole op RVO, zowel financial, IT als data-analyse, wordt een vast agendapunt in de reguliere overleggen tussen ADR, RVO en FEZ van het ministerie van EZK.
- RVO zal in het kader van de accountantscontrole zich inspannen om de ADR een zo'n volledig mogelijk beeld te geven van de wijze waarop de interne beheersing in de TVL-keten is ingeregeld binnen RVO, de wijze waarop deze intern is getoetst, de conclusies die hieruit zijn getrokken en de opvolging van de naar aanleiding hiervan ingezette acties. Dit punt kan in samenhang worden gezien met de overige verbeteracties die hieronder zijn benoemd.
- Coördinatie en communicatie vanuit RVO zal middels één verantwoordelijk functionaris (ondersteund door een deskundig team) verlopen, waarbij deze functionarissen enerzijds afdoende auditkennis bezitten, zodat deze op gesprekniveau met de ADR zit. Tegelijkertijd moet deze persoon de verwachtingen van de ADR vertalen naar de (ketenoverstijgende) processen en producten zoals deze binnen RVO aanwezig zijn. Ook vanuit de ADR zullen de gesprekspartners afdoende kennis en ervaring moeten hebben met RVO, waarbij zij de gehele keten kunnen overzien.

- Voortzetten van bestaande drie-wekelijkse overlegstructuren AR-RVO en ADR-AR in 2022, welke wederzijds als positief en constructief worden ervaren, waarin de voortgang van de controlewerkzaamheden, eventuele knelpunten en preliminaire bevindingen besproken. Daarbij zal RVO op korte termijn een evaluatie initiëren om de overlegstructuur van deze driehoek gezamenlijk te evalueren en te intensiveren daar waar nodig, om het traject van de Jaarverantwoording 2022, vroegtijdig met elkaar vorm te geven.
- RVO zal vanuit haar rol regelmatig bij de ADR informeren of er overeenstemming is over de controleaanpak voor de TVL verantwoording 2022.
- In de controleaanpak 2022 zal de ADR wederom gegevensgericht de TVL controleren. De ADR zal, na hoor/wederhoor met de hiervoor genoemde business partners, tijdens reguliere voortgangsoverleggen tussen de ADR, RVO en FEZ van het ministerie van EZK en de ADR en RVO/CFO de voortgang van de controlewerkzaamheden en eventuele bevindingen bespreken. Daarnaast zal de ADR in het kader van de beheersing van de TVL rapporteren in het Audit Committee EZK. Wanneer gedurende het controlejaar significante afwijkingen of tekortkomingen in de interne beheersing worden geconstateerd, worden deze door de ADR tijdig en formeel gerapporteerd aan het directieteam van RVO.

Termijn:

Q2-Q4 2022 en Q1 2023

Verantwoordelijke:

Johan Maas (CFO/CIO RVO) in samenwerking met ADR